

Aleksandar Tešić

„Knjige su od presudnog značaja za svako detinjstvo, a pogotovo njihovo odsustvo kada se ispoljava siromašnost duše“

Kada je [Aleksandar Tešić](#) glatko i zavodljivo došao na književnu scenu romanom *Kosingas red zmaja* mnogi su zaboravili na sve obaveze i čitali kao u stara dobra vremena, bez prestanka, kradući vreme od noći i jutarnjih obaveza, žudno, kao u detinjstvu, uzbuđeno. Tu je počela saga o monahu Gavrilu, kosingas, vitezu reda zmaja, koji sa Markom Kraljevićem na putu za konačni napad na sile zla sreće sreću todorce, vile, vukodlake, oroglava, aždaju, vodene vile, čentavra (raznorazna srpska mitološka bića, tj. sva bića iz srpskih predanja, bajki i jezivih priča). Kasnije su se nizale knjige u triologiju, pa je onda Tešić zamislio i ostvario isto sa novim junakom – Milošem Obilićem, onda nas iznenadio satiričnim delom *2084*, pa nas u svojoj izdavačkoj kući *Strahor* nedavno počastio i novim romanom iz svoje stare tradicije – *Kosingas, kroz oganj i vodu* u kome sile u senci započinju potragu za izgubljenim kopljem sv. Georgija.

Aleksandar Tešić

Za pisca, istraživača, obnavljača istorije i mitologije ključna reč je zahvalnost. Zahvalni smo mu što je obnovio temu srpske tradicije. A zahvalnost je i njegova vrлина – on zna da se zahvali onako od srca, da pukne i da se oseti do kraja.

Ana Atanasković: Koje su bile knjige Vašeg detinjstva?

Aleksandar Tešić: Najvećim delom, svoje detinjstvo sam proveo u inostranstvu, po stranim školama, pa su moje prve knjige

bile od stranih autora. Najviše sam voleo Džek Londona i Mark Tvena. Međutim, vrlo rano se u meni javila ljubav prema istoriji i mitologiji, pa sam "gutao" romane o velikim antičkim junacima, ali takođe i knjige o pojedinim starim civilizacijama i izgubljenim kulturama. Sad kad se osvrnem, čini mi se da je to stalno seljakanje po svetu uticalo da krenem pomalo neortodoksnim putem jer sam umnogome bio prepušten sam sebi i nekom sebi svojstvenom književnom traganju i lutanju. Kasnije sam zavoleo Dimu, a obožavao Hemingveja. Ipak, najviše sam čitao klasičnu istoriju. I danas, moju biblioteku u 90% čine knjige iz istorije i mitologije, a ostatak je beletristika. Doduše, supruga mi sad kviri prosek sa romanima koje ona voli da čita.

Šta znače knjige za jedno detinjstvo?

Knjige su od presudnog značaja za svako detinjstvo, a pogotovo njihovo odsustvo kada se ispoljava siromašnost duše, da ne upotrebim neki gori izraz. Pored kućnog vaspitanja, knjige su drugi bitan element u pravilnom odrastanju dece kada oni proširuju svoje vidike novim saznanjima i teraju ih da razmišljaju i da maštaju. Mašta je osnovna pokretačka sila ne samo u umetnosti, već i u nauci.

Koje su prve knjige epske fantastike koje ste pročitali?

Prve knjige epske fantastike, ako se mogu tako nazvati, bile su Ilijada i Odiseja. Doduše, to je grčka mitologija, pa ipak imaju sve karakteristike dobre epske fantastike. Međutim, prva prava epska fantastika mi je bio Tolkinov *Gospodar prstenova* koga sam pročitao tek sredinom '70-tih. Ipak, moram priznati da nisam bio zagriženi fan toga žanra. Meni je bila i ostala prva ljubav istorija.

Trilogija Kosingas

Da li je i koliko srpska epska narodna poezija uticala na Vas?

U početku, nimalo. U tadašnjoj gimnaziji, svi smo besomučno učili napamet epske pesme pa su mi se bile ogadile. Nije bilo tada reči da i one predstavljaju važan izvor srpske mitologije. Šta više, ne sećam se da sam ikad čuo reč "srpska mitologija" u gimnaziji. Jer da jesam, sigurno bi me nagnalo da saznam više o njoj kao što sam voleo da čitam neke tuđe mitologije. Našu epsku narodnu poeziju "otkrio" sam tek kada sam počeo da pišem i da istražujem materijal za svoje romane. Onda sam shvatio koliko su nas zatucali nekim nevažnim stvarima, umesto da su nas učili srpskom mitologijom, pa i narodnom poezijom kao jednim njenim izvorom. Tada bi sve bilo drugačije.

Kako ste i zašto krenuli u istraživanje za prvi roman *Red zmaja*?

Sasvim slučajno sam pročitao prvo izdanje *Ale i bauci*, i zaintrigiralo me da saznam nešto više o tim našim mitološkim stvorenjima. Sve mi je bilo strano u vezi njih, i bio sam očaran tim svetom koji mi je bio izmakao. Bilo mi je nepojmljivo što znam sve o grčkoj, egipatskoj, meksičkoj mitologiji, a ništa o našoj. A kako sam već imao poduži spisalački staz, iako ništa nisam objavljivao, rodila se ideja da napišem roman u duhu *Gospodara prstenova*, ali samo sa našim mitskim junacima i mitološkim stvorenjima, i da bude potpuno drugačiji od Tolkinovog dela. I kako sam odškrinuo vrata toga našeg mitološkog sveta, tako me je on uvukao unutra i otad me ne pušta da izađem – dok ne napišem sve što sam zamislio.

Da li ste triologije planirali ili su se sudbinski desile?

Kosingas je planiran od prvog dana da bude trilogija. Zato, trilogija Miloš Obilić je bila potpuno neplanirana. Trebalo je da bude samo jedna knjiga, pa kada sam počeo da pišem o caru Dušanu, on se nametnuo kao glavni lik, pa sam onda morao da napišem još jedan deo o Milošu. Onda sam naišao na neke vrlo zanimljive izvore koji su mi pomogli da sastavim svoju tezu o životu i smrti Miloša Obilića, pa je to preraslo u trilogiju. Malo po malo, u krilo su mi padali neverovatni istorijski podaci koje sam morao ubaciti u priču. Samo treći deo ima više od 800 strana. Morali smo da mu smanjimo font.

Kako je bilo saradivati sa profesorom

Sretenom Petrovićem?

Prof. Petrovića sam upoznao radeći još na trilogiji Kosingas. On je, što bi rekao naš narod, duša od čoveka i vrsan stručnjak za mitologiju. Mnogo mi je pomogao svojim savetima dok sam radio na drugom i trećem delu. Pa kada je on rekao da je dobro to što sam napisao, da sam dobro prikazao našu mitologiju, borbu hrišćanstva i slovenske vere – onda sam bio siguran da će trilogija biti vrlo uspešna. I evo, osam godina kasnije, ona se čita sa istim žarom kao prvog dana. Mnogi su je ne jednom već više puta čitali, i svaki put podjednako uživali, kao prvi put.

Da li postoje slučajnosti u istraživanju i pisanju romana, šta Vas je inspirisalo, šta podsticalo a šta vodilo?

Ne verujem u slučajnosti, mislim da se sve dešava s određenim razlogom. Možete to nazvati kako god hoćete. Međutim, meni tokom pisanja se dešava da dolazim do neverovatnih podataka ili izvora koje, da sam tražio, sigurno ne bih tako lako pronašao. Pogotovo što je većina njih meni bila potpuno nepoznata, pa ih nisam mogao ni tražiti. Mene to fascinira, i ne umem da objasnim. Neko će to nazvati srećom, možda je intuicija, ali ja imam predosećaj da neka muza bdi nada mnom i tako mi baca informacije u krilo.

Kakva je mitologija Balkana i koje još tajne krije?

Mitologija Balkana, ili bolje rečeno Helma, jer je Balkan turska reč koju su oni doneli kao uspomenu na svoj Balkan, region u Turkmenistanu – usmenog je karaktera i kao takva vrlo nepouzdana i nesistematizovana. Doduše, još od Čajkanovića pa

do Sretena Petrovića mnogo je učinjeno na njenoj sistematizaciji, ali sve na osnovu usmenog predanja i geografskih toponima. Postoji još mnogo toga, po meni, nerazjašnjenog, ali to je delom i zbog toga što se mitologija ne izučava i ne istražuje dovoljno, bar ne onoliko koliko se radi u svetu. Poslednjih godina je bilo nekoliko važnih otkrića staroslovenskih lokacija, ali sve se to opet zatrpa i čekaju se neka, kobajagi, bolja vremena. Naša mitologija je jedinstvena u svetu zato što ona još uvek živi kroz naše običaje i pravoslavlje.

Koji su Vaši omiljeni pisci epske fantastike u svetu?

Kao što rekoh, nisam ja neki zagriženi ljubitelj epske fantastike, što zvuči čudno jer su moji romani iz tog žanra. Ali ko ih je pažljivo čitao, mogao se uveriti da je to mnogo više od obične epske fantastike. Sem gore spomenutog Tolkina, *Vukodav* Marije Semjonove je dobar, *Noćna straža* Sergeja Lukjanjenka, iako to nije klasična epska fantastika... Nažalost, zbog svojih pisanija nemam vremena mnogo da čitam. Međutim,

pohvalio bih naše pisce Miloša i Nebojšu Petkovića koji pišu odličnu epsku fantastiku, Dejana Stojiljkovića koji je naš najprodavaniji pisac, a koji se uspešno oprobao u nekoliko žanrova, kao i Ivana Brankovića i njegov *Prometejev dnevnik*. Žanr epske fantastike u nas je još uvek mlad, ali ima ogroman potencijal, a uskoro će se pojaviti novi, sjajni pisci.

Kada je epska fantastika počela da se budi u književnoj Srbiji?

Iako je ranije bilo pojedinačnih dela iz epske fantastike, ovaj žanr nikako nije mogao da se učvrsti. Tako, *Crni cvet* Bobana Kneževića predstavlja jedno od najboljih pionirskih dela EF, ali čini mi se da je bilo ispred svog vremena i nije moglo tokom mračnih devedesetih da probudi želju za taj žanr. A možda i zbog toga što je EF dugo bio potcenjivan kao žanrovska književnost. Čini mi se da je tek trilogija Kosingas probila led i oslobodila tu fantastičnu maštu kod mladih autora. Osim toga, ohrabrila je mnoge da se iskušaju kao pisci, pišući ne samo EF već i sve druge žanrove. Sada je definitivno pred ovim žanrom jedno vrlo plodno razdoblje i više ga ništa neće sputavati, iako i danas ima onih koji misle da Srbi ne umeju da pišu fantastiku.

Kada biste stvarno mogli da razgovarate sa Milošem Obilićem i Markom Kraljevićem, šta biste ih pitali?

Sve o njihovom životu! Mnogo toga je ostalo nerazjašnjeno, pogotovo kod Miloša Obilića, dok je kod Marka situacija mnogo bolja. Ipak, ima mnogo rupa u našoj istoriji. Želeo bih da znam kakvi su to bili ljudi, šta ih je inspirisalo, od čega su bili "sazdani" takvi junaci.

Ko su junaci prošlosti a ko sadašnjosti?

Junaci prošlosti su bili svi oni koji su nesebično dali svoje živote za slobodu, za pravdu i veru. Savremeno doba izrodilo je nov soj junaka, iako ih je onih klasičnih bilo i u poslednjim ratovima na ovim prostorima. Današnji junak je svaki onaj koji je ne mareći za svoj život spasavao druge ljude, pomagao im u nesreći i bolesti. Međutim, danas se oni ne cene i poštuju kao nekada. Zavladała je sebičnost i letargija zbog politike koja je iskvarila duh ovog nekada ponosnog i hrabrog naroda. Korupcija i kriminal su potisnuli viteštvo i poštenje, pa danas nije retko da neki junak izvuče i deblji kraj.

Šta jedan junak epske fantastike mora da poseduje? Da li se razlikuje od junaka u drugim žanrovima književnosti?

Junake epske fantastike pre svega krasi viteštvo, onako kako je postojalo u antici i srednjem veku. Ono najviše, naravno, dolazi do izražaja u epskoj fantastici i istorijskim romanima jer je iz takvog vremenskog miljea izniklo, ali ono se u tragovima nalazi i u drugim žanrovima. Poštenje, čast, hrabrost, nesebičnost – sve su odlike viteštva, pa se takve odlike pojedinačno nailaze i u drugim žanrovima, ali se drugačije ispoljavaju.

Kako se osećate kada čujete da vraćate staru slavu srpskoj mitologiji i junacima?

To je, po meni, najveća vrednost pre svega trilogije Kosingas.

Dugo su oni bili zaboravljeni, zabranjivani pa i potcenjivani. Činilo se da se stidimo svoje istorije, kao da nemamo pravo na nju, a sve tuđe je bolje od našega. To se sad promenilo, ljudi su počeli ponovo da otkrivaju srpsku istoriju i mitologiju. Zbog toga sam beskrajno srećan. Iz prve ruke mogao sam da se uverim koliko su moji romani pozitivno uticali na neke mlade ljude. Kada vam čovek od 25 godina kaže da su moje pisanije u njemu probudile osećanja za koja nije znao da ima, ili kada vam penzionisani nastavnik iz Gnjilana od 92 godine kaže da se njegova familija okupi i zajedno čitaju moje knjige, onda shvatite da ste bar malo doprineli buđenju nacionalne svesti, ma koliko to nekome bombasto zvučalo. Svakodnevno slušam od ljudi koliko im znače moji romani, i koliko uživaju u njima, čitajući o našoj istoriji, mitovima i legendama.

Kako se osećate kad čujete da ste jedan od omiljenih pisaca među mladim ljudima?

Posebno mi je drago što moje pisanije pozitivno utiču na njih. Mnogi su zaboravili šta su bile vrline vitezova, naših starih junaka. U haotičnom modernom svetu pojedinac je usamljen i otuđen. Tehnologija je učinila da se ljudi "druže" na daljinu, i zaboravili su da komuniciraju. O našoj vezi sa prirodom i da ne govorim. Okruženi betonom zaboravili su kako je bos gaziti po travi ili piti vodu iz potoka, ili pak noćiti uz vatru u planini. Moji romani su uspeli kod mnogih da probude želju za nekim starim vrednostima. Ima ih koji su počeli da pišu, drugi su se učlanili u planinarska udruženja, treći u viteška udruženja. Takvih je zaista mnogo.

2084, Aleksandar Tešić

Da li ćete se vraćati satiri, kao u romanu 2084?

Nije isključeno. Roman *2084* je nastao iz potrebe da iznesem svoj glas o savremenom društvu, ne samo kod nas nego i u svetu. To je vrlo neobičan roman. Znao sam da će njega ili voleti ili mrzeti, da nema sredine. Satira je poseban žanr, vrlo težak i vrlo ličan. Nije ga lako shvatiti jer ume da dirne čoveka tamo gde najviše boli. Ljudi se osete prozvanim i onda to izaziva negativne reakcije. Osim toga, za satiru je potrebno imati vrlo istančan smisao za humor, jer to nije komedija gegova i šale.

Zašto pisci pišu?

Iz istog razloga što slikari slikaju, muzičari sviraju, pevači pevaju. Svako od njih na svoj način izražava svoja osećanja, ideje i mišljenja bilo o prošlosti, sadašnjosti, budućnosti, kao i o životu, smrti, ljubavi. Taj način izražavanja sebe

takođe je i davanje oduška kada nas nešto tišti ili jednostavno želimo da iznesemo neko svoje viđenje i mišljenje. Pisac želi da to svoje podeli sa drugima, bilo da ih razgali, razonodi, poduči ili ubedi u neku svoju tvrdnju. Pisci su kao otvorena knjiga!

Šta je književna sreća?

Kada objavite roman. Za mene je to poseban trenutak. Jedna knjiga započinje svoj život. Sve što je utkano u nju raširiće se među svima koji je pročitaju. Stotine ili hiljade ljudi čitaju vaše reči i doživljavaju ih uglavnom na sličan način, na nekoga utiču više, na drugoga manje. To je osećaj rasterećenja nakon napornog, obavljenog slatko-gorkog posla. Zadovoljni ste sobom i spremni, željni da se uhvatite u koštac sa novom temom i da napišete još bolji roman.

Ko je Aleksandar Tešić?

Porodičan i skroman čovek, koji nastoji da se pridržava viteških načela koliko je moguće u današnjem društvu. On je čovek koji se oseća kod kuće u planini, a tuđinac je u gradu. Čovek kome je porodica svetinja. Neko ko beskrajno voli životinje i prirodu, i trudi se da ne izgubi veru u ljude. Gnuša se nad niskim porivima koji sve više uzimaju maha u društvu i smatraju se "normalnim". On je neko ko nikad ne odustaje od borbe i ko veruje u sebe. On je uporan i tvrdoglav u ostvarivanju svojih ideja. On će ako ne može da savije nebesa, da pomeri pakao.

Photo: Nemanja Jovanov, PortaLibris, Aleksandar Tešić